

Stefan

Themerson

Záhada sardinky

Tato kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

This publication has been supported by the ©POLAND Translation Program.
Publikacja ukazała się przy wsparciu Programu Translatorskiego ©POLAND.

© Themerson Estate, 2015

© Rubato, 2015

Translation © Pavel Černovský, Michaela Konárková, 2015

ISBN 978-80-87705-39-1

Obsah

ČÁST PRVNÍ

JEDNA Barva jeho očí	17
DVĚ Pravá země	35
TŘI Černý pudl	46
ČTYŘI Velvyslanec, admirál a třetí milieu	55
PĚT Jak neodpovídat na otázky	64
ŠEST Kolečkové křeslo	76
SEDM Filozof a matematik	86
OSM Tančící dámy	104
DEVĚT Kapitán Casanova	113

ČÁST DRUHÁ

DESET Urna z cedrového dřeva	143
JEDENÁCT Ministr imponderabilií	163
DVANÁCT Žádné axiomy nejsou nesmrtelné	207
TŘINÁCT Ockhamova břitva	229
ČTRNÁCT Eukleides byl osel	246
PATNÁCT Stará jako prach	258
ŠESTNÁCT Veškeré řeky do moře míří, moře se ale nepřeplní...	276
KODA Ani jedinou sardinku pro jeho poznámku pod čarou	298

Hlavní postavy

Bernard St. Austell

Anne, *jeho žena*

John a Piffin, *jejich děti*

Marjorie, *Bernardova sekretářka*

Tim Chesterton-Brown

Veronica, *jeho žena*

Emma, *jejich dcera*

Slečna Prenticeová, *věštkyně z ruky*

Reverend Paul Prentice, *její bratr*

Ian, *její syn*

Generál Piěšć, *Ianův otec (Více o něm viz „Generál Piěšć aneb Případ zapomenuté mise“ od téhož autora)*

Dáma Victoria, *matka Anne St. Austellové*

Sir Lionel Cooper, *její nevlastní bratr*

Lady Cooperová, *jeho žena*

Perceval W. Cooper

Joseph Kszak, *„ministr imponderabilií“*

Kapitán Casanova-Bridgewater

Pan McPherson

Sally, *jeho přítelkyně*

Dr. Goldfinger, *přítel* kněžny Zuppové, *přítel* kardinála Pölätiä (*o němž víc viz „Kardinál Pölätiö“ od téhož autora*)

Dále také: paní Pięścówná; dr. Brzeski; Bill, *roznašeč novin*, pan Newman a jeho „neter“; velvyslanec; jeho komorník; policisté; detektivové; matka představená; soudce; paní Masmordová; don José María López; španělský kněz; francouzská dáma; německá Ärztin; pan Adameczyk, *šofér*; pan Mirek, *pilot vrtulníku*; jistý pan Krupa, *Američan v Paříži*; a Šílený Kloboučník.

*Axiomy jsou smrtelné,
politika je smrtelná,
poezie je smrtelná –
dobré způsoby jsou nesmrtelné.*

ČÁST PRVNÍ

JEDNA

Barva jeho očí

Věděl, že jeho nenávisť žije svou vlastní existencí, že ji má v sobě, ve své anatomii, neustále přítomnou – věděl to stejně, jako člověk ví, že má žlučník v těle trvale, a ne jen když dostane žlučnickový záchvat a ucítí hořkost stoupat až k chuťovým pohárkům na jazyku. Svou nenávisť neměl ani rád, ani nerad. Pěstoval si ji. Pěstoval si ji proto, že shodou okolností byly stránky, které napsal, když měla nenávisť nejvyšší intenzitu, stránkami nejúspěšnějšími, jež mu vynesly uznalé kritiky i peníze. Bydlel ve starém, leč modernizovaném venkovském domě ve vesničce nedaleko Londýna, ale ve městě měl malý byt, kam jezdil psát. Jeho žena věřila, že k tvůrčí práci (jak tomu říkala) potřebuje atmosféru metropole, on však věděl, že tam jezdí kvůli nenávisti. Jen v Londýně totiž dokázal svou nenávisť náležitě procítit. Jen tam cítil svobodu nenávidět. Všechno. A přestože se v jeho psaní neprojevovala nenávisť přímo, právě z ní čerpal inspiraci i energii k práci.

Ale jakmile vystoupil z vlaku a vkročil na nástupiště

maličkého nádraží asi kilometr či dva od vesnice, kde bydlel, nenáviděl si jako hlídač pes vracející se do boudy lehla a na její místo nastoupila přátelská náklonnost ke všemu a ke všem. Jeho žena ho vždy čekala s autem a odvezla ho domů. Na stole v jídelně bývaly vždy květiny, vyjma zimy; obě děti bývaly doma, když zrovna nebyly ve škole; ve vesnici ho neobtěžovaly žádné pracovní telefonáty, snad jen výjimečně, když ho urgoval právník z vydavatelství: „Poslouchej, tohle není legrace. Buď vyhoď slovo ‚podvod‘, nebo změň jména, křestní i příjmení.“ A on odpovídal třeba: „Dobře, dobře, místo ‚podvod‘ tam dám ‚transakce‘,“ pak položil sluchátko a pustil to všechno z hlavy, vyrazil si na procházku do vesnice, kde znal úplně každého a kde ho přívětivě zdravili lidé, kteří nikdy nečetli ani slovo z toho, co napsal. V neděli ráno chodíval do kostela a po mši ještě prohodil pár slov s vikářem a jeho ženou. Večer – bridž s místním šlechticem. V pondělí pak na skok do hospody, vyměnit si s osazenstvem pár demokratických úsměvů nad pintou teplého piva.

Občas se odebral do malé kruhové besídky uprostřed zahrady, do altánku, kterému říkal Sibyla (spíš kvůli oblému tvaru než kvůli věštbám). Uvnitř stál rustikální stůl, ratanová židle a proutěná polička na knihy. V létě sem dopadalo měkké a nazelenalé světlo, které se odráželo od okolního listoví. Malým kulatým průhledem ve střeše pozoroval vršky stromů a pak – třeba – napsal báseň. Před tím

však sňal z poličky oblíbeného Vergília, otevřel ho náhodně na jakékoli stránce a přečetl si první verše, které mu padly do oka. Někdy to bývala *Georgica*:

*O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agrícolas! Quibus ipsa procul discordibus armis
Fundit homo facilem victum iustissima tellus, –*

jindy pro změnu třeba *Eklogy*:

Omnia vincit Amor, et nos cedamus Amori.

Verše čítával nahlas, ale ne proto, aby je imitoval – ne proto, aby se vyladil na dokonalost latiny, ale jednoduše proto, aby se naladil sám, jako se před hraním ladí hudební nástroj. Zvláštní bylo, že stejně jako se v jeho „řádné“ publikační činnosti neprojevovala nenávisť přímo, tak ani jeho lyricky bukolické nálady nevstupovaly do básní, které psal a jež – jak by se dalo říct, kdyby to bylo třeba – se vyznačovaly určitým sarkasmem mnohem bližším Juvenálovi než Vergiliovi.

Básně publikovat nechtěl. Dnes už ne. Před pár lety, když byl ještě „mužem na ministerstvu“ a víkendy na venkově byly velmi krátké, otiskl pár básní v literárních časopisech, a vydal i útlý svazček, ale zklamalo ho, že jeho tvorba tehdy zůstala takřka bez odezvy. Dnes už verše psal

jen do šuplíku. Kdyby je uveřejnil, pokazil by si veřejnou image, image úspěšného spisovatele z povolání.

Toto rozdělení týdne trvalo mnoho let, vždy tři dny a čtyři noci ve městě, pulzující tvrdou prací, poháněnou nenávistí, a pak čtyři dny a tři noci ve vesnici, kde by nikdy nedovolil, aby ho kterýkoliv z těch laskavých lidí považoval za někoho jiného než za milého, předčasně penzionovaného, tak trochu výše postaveného bývalého úředníka. Po všech těch letech však jednoho dne došlo k čemusi iracionálnímu. Iracionálnímu kvůli zcela absurdnímu nepoměru mezi příčinou a důsledkem. A přesto, jakkoliv ta událost přišla nečekaně, bylo možné něco takového předvídat. Jak děti rostou a jejich osobnost postupně získává vlastní tvar, jako trojský kůň pozvolna, nenápadně proniknou do srdce rodinného království.

Seděli v jídelně, jen oni dva. Na staré pianole ležela elektrická kytara, mezi rytinami z devatenáctého století visel i jeden Ben Nicholson, všude kolem byly řezané květiny a za prosklenými dveřmi proskurníky.

„Tati, rád bych se tě na něco zeptal. Můžu?“

„Samozřejmě že můžeš,“ odpověděl a přemýšlel, co by to tak asi mohlo být. Něco s kriketem? Nebo něco o sexu? Bože můj, vždyť tomu klukovi už je šestnáct, to už přece musí vést nějaký sexuální život, nebo ne? Nebo něco s politikou? Zajímá se vůbec o politiku? Jak málo člověk zná své dítě!

„No, tati, těžko se mi o tom mluví, protože s tebou ne-souhlasím...“

„Každý má právo na vlastní názor,“ odvětil, aniž tušil cokoliiv zlého.

„Víš, tati, přečetl jsem si, cos napsal o...“

To bylo dost nečekané a rozhodně proti všem zavede-ným pravidlům této domácnosti, ba celé vesnice.

„Ne, synku, o své práci s tebou debatovat nebudu,“ pro-nesl tónem, který jeho syn ještě nikdy neslyšel. „Neber si to osobně,“ dodal. „O své práci nechci debatovat s nikým.“

„Ale proč...?“

„Ani o důvodech se nechci bavit,“ odpověděl. A vstal. A odešel z jídelny. Ale to, co spatřil v synových očích, šlo s ním. A propálilo to drobnou díрку, skrze kterou začala pomalu prosakovat uvězněná nenávisť. Za celé ty roky ji na venkově, ve vesnici, ve svém domě nikdy nepocítil. Ale že ji vyvolá jeho syn a stane se jejím terčem – to byl šok. Zastavit se to ale nesnažil. Buď proto, že by nevěděl jak, nebo proto, že nechtěl. A tak jeho nenávisť pomalu a postupně, týden za týdnem, čím dál víc temněla a rozšiřovala se pozvolna na celý dům, na zahradu, na celou vesnici. Když se nyní zavíral ve svém sibiyském chrámu, připadal si tam spíš jako v bunkru než v letním altánku. Listoví kolem nebylo již více zelené a ptačí zpěv skřípal.

*

Naproti tomu Londýn jako by se poněkud projasnil, zvlidněl a zpřátelštel. Hned v úterý se cestou taxíkem z nádraží zastavil v obchodním domě a koupil kilo čokoládových bonbónů. Nic takového se do té doby nikdy nestalo.

Jeho sekretářka u něj v londýnském bytě sice nebydlela, ale přesto trávila většinu času právě tam. Bylo jí něco málo přes třicet, pěkně se oblékala, kypěla zdravím, měla inteligentní tvář a oči, které prozrazovaly, že ví víc, než kolik je ochotna říct. A byla naprosto, bezvýhradně oddaná jemu i jeho práci. Kromě sekretářky, která zvedá telefony a píše dopisy, byla také jeho zapisovatelka a dělala pro něj rešerše. Vždycky si jen načmáral pár hlavních myšlenek na kousek papíru a pak už chodil po místnosti a diktoval rovnou jejímu psacímu stroji. Ověřování dat, správné psaní jmen, dohledávání příležitostných citací a zdrojů a podobné věci – to vše nechával na ní. Nediktoval však ani zdaleka plynule. Často se opakoval a pak chtěl, aby to vyškrtla, často se vracel o několik stránek zpět, aby změnil slovo, odmlčel se uprostřed věty a nekonečně dlouho přemýšlel a zvažoval, zatímco konečky jejích prstů vyčkávaly nad klávesnicí. Čas od času se zastavil za židli, na které seděla, popadl ji za ramena a beze slova ji odvedl či odvedl do ložnice. O pár minut později už zase seděla za psacím strojem – a on dokončoval přerušenu větu. Tělo mívala poseté modřinami, škrábanici a kousanci. Kdyby se jí někdo zeptal, zda jí bolest působí rozkoš, pravděpodobně by

odpověděla záporně. Kdyby se jí někdo zeptal, jestli on si libuje v krutosti, odpověděla by zcela jistě: Ne. Nepochybovala, že mu rozumí. Nenávist, která živila jeho psaní, potřebovala vybuchnout. Ona však věděla, že jeho nenávist není namířena proti ní. Uvědomovala si, že o ni samotnou nejde. Že je irelevantní. A pak, věci, které nenáviděl, byly sice lidské, ale nikdy osobní. Snad to nějak souviselo s jeho minulostí. Zažil, jaké to je být vnukem drobného zemědělece a chodit do státní školy, znal intriky těch nahoře i řadových vojáků. K těm odosobněným lidem, které tak silně nenáviděl, když přecházel po londýnském bytě a hledal slova, patřili politici i státní úředníci, finančníci i odboráři, marxisti i kapitalisti, levičáci i pravičáci, vychytralí cizinci i hloupí tuzemci, věřící i nevěřící... a hlavně spisovatelé a čtenáři. Tak to alespoň chápala ona a byla dost zdravá a silná na to, aby jeho zuřivost, vášně, rány, kousance a další násilí přestála a viděla v nich jednoduše nedílnou součást reality. Při práci používali slova tak moc, že za všedních okolností pro ně řeč ztrácela hodnotu, takže spolu o svém milování nikdy nemluvili a jí tahle mlčenlivost naprosto vyhovovala. Právě tak se jí to líbilo.

To byl také důvod, proč od něj ono památné úterý tu krabici čokoládových bonbónů přijala s poněkud smíšenými pocity. Nečekaný dar narušil dávno zaběhnutý řád. Naplnilo ji tušení, že brzy dojde k něčemu zbytečnému. Další úterý jí přinesl flakon voňavky, a když se o týden později

objevil s kyticí, nepochybovala už, že se do ní zamilovává. Což bylo mrzuté. Protože ona nechtěla, aby se do ní zamiloval. Být milována by pro ni znamenalo břemeno, které rozhodně neměla chuť nést. Sdílela s ním práci a londýnskou postel, tot vše. Jakákoliv nová příměs, jakákoliv odchylka od osvědčené rutiny mohla jen narušit samou podstatu její oddanosti. Nevěděla ani se neptala, co tu náhlou proměnu způsobilo, ale byla jí nepříjemná. Hlavně kvůli tomu, že zasahovala i do jeho práce. Diktování ztratilo dřívější staccatovou prudkost, hlas mu zjemněl, agresivní syntax se zklidnila, a navíc přestal vnímat, že se opakuje, což bylo nejhorší. Metamorfóza, smí-li to tak člověk nazvat, se sice vyvíjela zvolna a postupně, ale začala – zcela určitě – tehdy v úterý, kdy po příjezdu do Londýna koupil čokoládové bonbóny. Že od pátku do neděle probíhal na venkově tentýž proces v opačném směru, o tom neměla ani tušení.

Vesnice přestala být zeleným, od zášti a trýzně osvobozeným přístavem. „Raději někým správným než slavným,“ odpověděl jednou jeho syn vikárovi na otázku, čím by chtěl být. Vikárova žena souhlasně přikývla, i když se jí nad prudérností toho prohlášení lehce sraští lesklý nosík. On však v očích svého syna uviděl tentýž vzdorovitý pohled a pochopil, že tenhle šíp mířil na něj. Sám však vyznával absolutní aristotelskou logiku. Jestli s ním tedy někdo nesouhlasil, byl to buď blázen, nebo nesouhlasil

s jeho premisami. Pokud to první, pak blázný trpět nehodlal. Pokud to druhé, byl to někdo horší než nepřítel: duchovní cizinec. Blázen jeho syn nebyl. Jenže mít v rodině duchovního cizince bylo neúnosné. Cítil, že by svého syna dokázal zavraždit. A za to, že ho dohnal až k takovým pocitům, ho nenáviděl o to silněji. Žlučovitá pachuč vzteku teď způsobovala, že začal očerňovat všechno a všechny. Vikář je pokrytec. Skautský vedoucí – homosexuál, učitelka – děvka, místní poslanec – zloděj, lidé v hospodě – vulgární, jejich smích – idiotský, a imaginární duha klenoucí se nad zamračenou vesnicí jen gloriifikuje její šed. A tak se ke všemu obracel zády, odcházel do své sibijské svatyně, a když tam četbou *Sortes Virgilianae* ukonejšil zlobu, zkusil napsat báseň, kterou pak znovu a znovu bez konce vybrušoval. Tato situace trvala téměř dva roky. Zvláštní bylo, že spolu s tím, jak se jeho podivná směsice nenávisli a pohrdání, přezíravosti a výsměchu přestěhovala z Londýna na venkov, začalo upadat jeho profesionální psaní (panovalo obecné mínění, že jeho hvězda pohasíná), zatímco poezie získávala na síle a závažnosti. Ke konci druhého roku finančně podpořil vydání svazku svých vybraných básní a okamžitě ho prohlásili za největšího básníka druhé poloviny dvacátého století. *Habent sua fata libelli!* Někteří lidé si ani nevšimli, že nový básník a starý, slavný, ale nyní již poněkud méně populární spisovatel jsou jedna a táž osoba. Tím spíš, že teď před příjmením místo

plného křestního jména, které používal dřív, uváděl dvě iniciály.

Tak se tedy věci měly, když jedné jarní soboty (do vesnice nyní jezdíval v sobotu, ne v pátek jako dřív) v kupé první třídy, ve svém obvyklém spoji, požádal spolucestujícího, aby otevřel okno. Spolucestující zvedl oči – „Proč si to panáček neudělá sám?“ – ale pak si všiml, že panáček si uvolňuje kravatu a rozepíná límeček, a tak vstal a okno otevřel. A když vlak zastavil ve stanici, zavolal přednostu, spolu pak našli nosítka, na kterých ho vynesli z vlaku a položili na podlahu v čekárně. Když dorazila sanitka, byl už po smrti. Jeho poslední slova – podle přednosta stanice – zněla: „Běžte, proboha...“. Podle barmany: „Běžte pro Boha.“

*

Čtrnáct dní po pohřbu (byl tiše a staromódně pochován na malém vesnickém hřbitůvku) se jeho žena (budu ji nazývat „jeho ženou“, ačkoliv teď už byla jeho vdovou) vydala do Londýna vymyslet, co udělá s bytem. Po pokojích ji provedla jeho sekretářka (budu ji dál říkat „jeho sekretářka“). Všude samé police se stovkami knih (dají se prodat do antikvariátů, hlavně první vydání), skříň plná rukopisů a složek (některé může darovat Britské knihovně, některé prodat do sbírky nějaké americké univerzity), krabice s korespondencí atd. (tu bude nejprve potřeba

pročíst a zkatalogizovat, než se rozhodne, co s ní). „Dáte si něco k pití?“ zeptala se sekretářka. „Je tu láhev pernodu. Máte ráda pernod?“ Jeho žena ho pít pernod nikdy neviděla. A on mu přitom musel holdovat docela obřadně. Měl tu vysokou sklenici s jakousi věcičkou nahoře na kostku cukru, přes níž do zelenkavé tekutiny pomalu odkapávala voda. Posadily se na pohovku a popíjely pernod – zprvu v tichosti. Chutnal však jako nějaká medicína, jako kapky proti kašli, což jim oběma připomnělo děti. „Syn John [teď už mu bylo osmnáct] se vrátil na univerzitu v Manchesteru, dcera Piffin [té bylo nyní šestnáct] brzy nastoupí na Reading.“ „Takže tam zůstanete sama?“ „Ano. Už teď mi dům připadá prázdný.“ Poslouchaly tikání hodin. Hodiny visely ve vedlejší místnosti, ale tikání bylo přesto slyšet. „Koupila jsem něco k jídlu,“ řekla jeho sekretářka, „slaný koláč. Dám ho do trouby. A je tu i láhev vína. Napadlo mě, že byste možná uvítala malou večeři...“ „To je od vás milé,“ odvětila jeho žena a pomohla prostřít stůl. Slaný koláč už byl v troubě. Jeho sekretářka otevřela víno a podala láhev jeho ženě, aby nalila. „Nebydlím tady, to víte, že?“ pronesla. „Ano, vím,“ odpověděla jeho žena. „Mám byt nedaleko odsud,“ vysvětlila jeho sekretářka, když vytahovala koláč z trouby. „On tam nikdy nebyl,“ dodala.

Pustily se do jídla. „Je velmi dobrý. Myslím, že jsem ho dosud nikdy nejedla,“ pronesla jeho žena. „Je to velmi praktické jídlo,“ odvětila jeho sekretářka, „koupí se už

připravený a stačí ho jen vložit do trouby na tři sta padesát stupňů, dokud není úplně horký. Nic víc.“ Horký byl dost a obě ženy zapíjely každé sousto douškem vína, aby si nespálily jazyk. Zazvonil telefon. „To budou novináři,“ řekla jeho sekretářka, přešla do kouta, sklonila se a vytrhla šňůru ze zásuvky. „Dala byste si i tureckou kávu?“ zeptala se pak. „*Tureckou* kávu?“ zopakovala jeho žena. „Když jsem říkala, že je to ‚praktické‘ jídlo, myslela jsem ve městě,“ navázala jeho sekretářka. „Řekla bych, že na venkově žádné polotovary nepotřebujete, protože máte asi služebnictvo?“ „No, tak nějak...“ odpověděla jeho žena a podívala se na hodinky. Pak vstala a vykřikla: „Panebože, jestli okamžitě nepoběžím, ujede mi poslední vlak!“ „Ale je to nutné?“ zeptala se jeho sekretářka. „Můžete přespat i tady, budete mít pohodlí. Pojdte, ukážu vám kde,“ a zavedla ji do ložnice.

V ložnici vládla atmosféra klidu a míru, zcela odlišná od ostatních místností. Bylo to měkkým světlem lampičky na nočním stolku, nebo příjemnou vůní pronikající sem otevřenými dveřmi z koupelny? Tlustým kobercem na podlaze, nebo těžkým závěsem na okně? Byl tu i toaletní stolek s trojitým zrcadlem a na krbové římsě stála zarámovaná fotografie. Jeho žena se na ni podívala a uviděla sebe samu, jak stojí na skokánku připravená skočit do bazénu – o nějakých dvacet let dříve.

„Jste stejně krásná jako na fotografii,“ podotkla jeho sekretářka.

„Má milá, za měsíc mi bude čtyřicet,“ odpověděla jeho žena.

Jeho sekretářka odtáhla přehoz na posteli a zvolala: „Zapomněla jsem vyměnit ložní prádlo!“

„Spala jste s ním tady tu poslední noc?“

„Ano.“

„Aha. To nic, mně to nevadí,“ řekla jeho žena a myslela tím, že ložní prádlo je v pořádku, že není třeba ho měnit.

Stály si tváří v tvář. Byly přesně stejně vysoké. Kolena, stehna, ňadra, rty i oči měly stejně vysoko od podlahy. „Povězte mi, *jak* se s vámi miloval?“ zeptala se jeho žena. „No,“ začala jeho sekretářka, „v posledních dvou letech jako by zněžněl, byl jemnější a sentimentálnější. Před tím... býval dost brutální...“ Zarazila se. Obě věděly, že o tohle v té otázce nešlo, a obě věděly, že sex, láska a jejich kombinace v jakémkoliv poměru se skládají ze spousty věcí, které žádný jazyk neumí vyjádřit. Navzdory tomu, kolik talentů se o to už po tisíciletí pokouší – od syntetické metafory „Písně písní“ krále Šalamouna nahoru i dolů po celé škále až k anatomické metonymii Eriky, Molly a Sylvie. Obě ženy zanevřely na slova a zahleděly se vzájemně mlčky do očí.

A pak se stalo cosi podivného s časem. Jako by se proměnil v dlouhou stuhu, táhnoucí se oběma směry, do minulosti i do budoucnosti, a na obou koncích jako by stál muž s nůžkami v ruce a oba stuhu centimetr po centimetru, pravidelně, nemilosrdně odstříhovali, jak z minulosti,

tak z budoucnosti, a obě ženy věděly, že oboje nůžky se za chvíli přiblíží a že pak už zbude a bude pouze přítomnost, a kdyby se třeba i jen nepatrně pohnuly dřív, než ta chvíle nastane, kouzlo zmizí, a kdyby se pohnuly až potom, bude už příliš pozdě. A tak tiše čekaly, a když nastala ta chvíle, mladší objala starší a políbila ji na rty. Nepotřebovaly slova. Jedna druhou bezhlesně vysvlékla a šlo jim to přirozeněji než mužům. Ani pak, když v nepřevlečených peřinách hořečně zkoumaly svá těla, nepatřily zvuky, které vydávaly, k žádnému srozumitelnému jazyku. Teprve v noci, po několika hodinách, několika hodinách přítomnosti bez budoucnosti a bez minulosti, mladší žena řekla: „Příjemné vědomí, že člověk nemohl přijít do jiného stavu.“

*

Zařídít všechno potřebné jim trvalo dva měsíce. Pronajmout celý dům ve vesnici (kromě dvou pokojů vyhrazených pro děti – kdyby tam přece jen chtěly někdy trávit čas – a Sibyliny svatyně, kterou opatřily visacím zámekem), vystěhovat věci z londýnského bytu do skladiště a pronajmout sekretářčin byt americkému akademickému páru. Když se konečně zbavily závazků, odecestovaly na Mallorcu, kde si pořídily vilku na nepříliš zalidněném kousku severovýchodního pobřeží.

V zahradě před domem stálo šest vzrostlých palem, tři